

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. române a Caransebeșului

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ APARE DUMINICA ◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Prețul abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
" " " pe 1/2 de an 5 cor.
" România și străinătate pe an 14 frc.
" " " " pe 1/2 an 7 "

Manuscrisurile să adresează la redacțiunea „Foaia Diecezană” iar banii de prenumărațiune și inserțiuni la Administrațiunea Tipografică și Librăriei diecezane în Caransebeș
Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:
Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 750 cor., până la 200 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor

Nr. 4929 Șc. ex 1914.

CONCURS.

Pentru conferirea a trei stipendii de câte două sute (200) cor. din „**Fundațiunea Nicolae Popea**” să publică concurs cu **termin de 15 zile** dela prima publicare în „Foaia Diecezană”.

La acele stipendii pot reflecta studenți români, ortodocși, talentați, săraci, cu purtare morală bună, având întâietate consângenii de ambele sexe ai răposatului episcop, adecă următorii fraților și ai surorii sale, apoi elevii, cari cercetează institutul pedagogic diecezan din Caransebeș.

Cererile de concurs sânt a să adresa Conzistorului diecezan gr. or. român al Caransebeșului, fiind ajustate cu următoarele documente alăturate în original sau în copii autentice:

1. estras de botez, provăzută cu adeverință din partea preotului local competent, că concurentul și acum aparține bisericii gr. or. române din metropolia noastră;

2. atestat de sărăcie dela antistea comunală, vidimat și de preotul nostru local despre starea materială și socială a concurentului și a părinților săi;

3. testimonii școlare și eventuale atestate de serviciu despre progresul și purtarea morală din anii trecuți.

Caransebeș din ședința conzistorială școlară ținută în 11 August 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

2—2

Nr. 5219 Șc. ex. 1914.

CONCURS.

Pentru conferirea a trei stipendii de câte una sută (100) coroane din „*Fundațiunea de stipendii a maiorului ces. reg. Trăilă Stroescu*” să scrie concurs cu **termin de recurgere de 15 zile** dela prima publicațiune în Foaia diecezană.

Ceice doresc să obțină aceste stipendii, au să subștearnă Conzistorului petițiile ajustate cu următoarele documente originale:

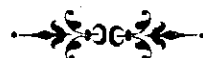
1. Estras de botez.
2. Atestat dela Oficiul parohial, că sânt înrudiți cu fondatorul, respective că aparțin comunei Iablanița.
3. Atestate școlare despre progresul făcut în anii școlari trecuți.

Reflectanții pot fi elevi ai vreunui institut de învățământ de orice categorie din patrie.

Conform literilor fondationale să vor lua în considerare în prima linie descendenții după erezii fondatorului, în linia a doua ceice aparțin comunei Iablanița și numai în lipsa astorfel de concurenți cei din alte comune ale diecezei.

Caransebeș, din ședința conzistorială, ținută în 11 August 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

Nr. 5349 Școl. 1914.

ORDIN

cătră toate comitetele, epitropiile parohiale din eparhie.

Din mai multe părți mi s'au plâns învățătorii, că nu și-au primit salariul, încât în unele parohii au restanțe pe mai multe luni.

Cunsiderând, că mulți învățători sânt chiar plecați la război — îndatorăm organele parohiale indicate mai sus, ca să-și deie silința a încassa competențele de cult, spre a să putea plăti regulat salariul învățătorilor, încât mai ales soțiile și familiile celor duși în tabără să nu ducă lipsă, măbind năcazul, în care și altcum se află.

Caransebeș 12 August 1914.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

Nr. 5261 B ex 1914.

Publicațiune oficială.

Să aduce la cunoștința celor interesați, că **înscrierile la institutul teologic-pedagogic** pentru anul școlar 1914/15 să vor face în primile trei zile ale lui Septemvrie v., adică la terminul normal.

Caransebeș, în 7 August 1914.

Conzistorul diecezan

Dr. E. Miron Cristea
episcop.

2—3

Religiunea în școala noastră elementară.

(Planul și manualele).

În planul nostru de învățământ, în vigoare, în partea specială să dau foarte bune îndigetați despre materia și metoda învățământului religiunii. În genere tradează studiu temeinic, corăspunzător principiilor metodice; dar în alegerea și distribuirea materiei pe clase nu satisface.

Îmi permit a face această constatare, în acest organ oficios, în interesul învățământului religiunii, nu pentru că aș lega vr'o speranță, că planul ar fi supus cât mai curând unei revizuirii, ceea ce ne-ar bucura de altfel, ci pentru că voesc să insist, de astădată, asupra acomodării manualelor dispozițiilor planului. Voi arăta deci greșelile planului și ce să conțină manualele.

I. Istorioare biblice.

Despre scopul istoriei biblice grăește planul așa: „Istoria biblică nu urmărește, ca scop principal, cunoașterea istoriei sacre... ea nu să învață ca elevii să știe, ce s'a întâmplat atunci, ci pentru ca ei să cunoască pe baza ei exemple de frumoasă viață religioasă-morală deamună de imitat... Numai în a doua linie să învață istoria biblică, pentru ca să știm modul cum Dumnezeu a pregătit neamul omenesc pentru mântuire”. Iar mai la vale susține, că a grupat materia după principiul cultural istoric, care e: „Singurul prin care elevul poate ajunge prin însaș succesiunea materialului percurs la înțelegerea economiei divine și a pregătirii neamului omenesc pentru mântuire”.

Înțelegem din acestea, prin istoriarele biblice, planul urmărește 2 scopuri: unul principal, care constă în dezvoltarea simțământului religios, și altul secundar: înțelegerea economiei divine și a pregătirii omeniei pentru mântuire.

Constatăm, că alegerea pieselor din istoria biblică poate corăspunde scopului prim pe deplin, fiind ele de valoare educativă incontestabilă; dar alegerea lor nu servește și scopului al doilea. E cert, că gruparea unităților metodice, pe clase, e făcută după principiul cultural istoric, și această împrejurare e merită a-i conduce pe elevi la înțelegerea lucrării dumnezeiești la mântuirea omului, cum intenționează planul, dar lipsesc piesele legătoare. Cu moartea lui Moise s'a rupt firul economiei divine și urmează, fără nici o legătură, David, Solomon, Ilie, Daniil, Iov, Iov și frații Macavei. Tot atâtea tablour

de viață religioasă, ce e drept, dar fiecare de sine și toate împreună stau izolate și fără legătură cu economia divină.

Dacă planul urmărește prin istorioarele biblice și ajungerea scopului secundar, atunci trebuie să închege firul istoric prin cele vr'o 3—4 piese cari, având în vedere scopul suprem al învățământului religios, care este formarea caracterului religios-moral, nu pot fi de o valoare mai puțin educativă. Și cu atât mai vartos nu, pentru că cu excizii din istoria biblică, fără legătură, care să închege cunoștințele pentru o înțelegere perfectă a materiei și producerea unei convingeri vii asupra înțegii învățăturii religioase, nu să edifice caracterul.

Deci din Test. V. lipsesc și, trebuie introduse, necondiționat, încă aceste piese: despre ocuparea Canaanului, în care Dumnezeu i-a condus pe Israeliteni în mod minunat, ca să-și împlinească promisiunea făcându-i popor mare; pentru că, de aici încolo, toate evenimentele sânt legate de Canaan. Apoi: dezbinarea regatului sub Rofoam e actul epocal, care a tras după sine corupțiunea poporului și pedepsirea păcatelor prin captivitatea din Asiria și Babilon. Deci robia din Asiria și Babilon e a treia piesă. Dar piesa aceasta e de o importanță deosebită pentru înțelegerea istoriei lui Iov, care era în captivitatea Asiriei; apoi pentru înțelegerea istoriei lui Daniil, care a fost în captivitatea Babilonului.

Și încă câte lucruri le pretinde învățământul de mai târziu, ca elevii să le înțeleagă, dar fără aceste piese le lipsește baza. Ajunge micul creștin om mare, cercetează biserica și ascultă frumoasele cântări bisericesti, în cari consecvent să repercută actele acestea ale economiei divine, cari ne-au adus mântuirea, fără să le înțeleagă. Ca să nu explicit servesc cu 2 exemple. În toate cântările catavasilor, oda a 8-a ne amintește despre cuptorul cel de foc din Babilon (cari încă sânt a să propune în legătură cu Daniil). Iar creștinul stă indiferent când nu știe de ce e vorba. Tot așa va sta indiferent auzind frumoasa cântare „La râul Vavilonului”, fără a fi atins de emoția ce i-o produce mândra întonare a a unui text, pe care-l înțelege, cu toate că a mântuit școala elementară.

Să vede din acestea, că sfinții părinți și scriitori de cântări bisericesti, poate pe urma inspirației, care nouă ne lipsește, au atribuit acestor acte ale economiei divine o importanță educativă. Și noi le eschidem din planul învățământului, precum nu fac alte confesiuni, conduse tot de aceleași principii ale pedagogiei moderne. Dar noi le abandonăm ca, la aparență, să salvăm scopul general și să neglijăm cel special: formarea creștinului ortodox cu „convingere religioasă vie”.

Mai departe, fiind vorba de Test. V., eu nu aș abandona frumoasa piesă despre David și Goliat, nu mai puțin educativă decât oricare alta, care ne înfățișază un tablou de credință și de speranță în ajutorul lui Dumnezeu; și încă mai ales, că vitejia manifestată pe urma credinței, l-a făcut pe David cel mai mare rege al Israelitenilor. Nu e de abandonat, dintre proroci, piesa despre Iona, pentru că simbolizează pe Mântuitorul, carele a petrecut 3 zile în mormânt. Și oda a 6-a din Catavasii preamărește acest simbol. Aceste 2 piese încă pot avea loc între celelalte, cu atât mai vartos, că planul lasă oarecare latitudine catihetilor dela școlaele divizate să propună mai pe larg despre profeții Isaia, Ieremia și Ezra. Eu susțin însă, că pentru elevii școlaelor noastre elementare, materia despre acești profeți nu e potrivită. Iar dacă catihetul dispune de timp mai mult, mai recomandabil ar fi să propună mai pe larg din Test. N. piese abandonate de plan, cum e, bunăoară, și cea mai aleasă învățătură a lui Isus din predica de pe munte,

care servește de bază învățământului dogmatic, după-cum vom vedea mai la vale, dar e eschisă din plan. Oricum, și între toate împrejurările însă, cele 3 piese, amintite mai sus, cari leagă firul economiei divine, trebuie în plan. Repetez, că cunosc planuri de ale altor confesiuni, dar n'am aflat să desprețuiască această materie. Cu atât mai vârtos deci trebuie s'o utilizăm noi, cari creștem creștini ortodocși, în ale căror acte culturale își află expresiune aceste acte ale economiei divine. Atâta cu privire la Test. V.

Nu mai puțin groșește planul și'n alegerea materiei din Test. N. Din minunile lui Isus prescrie numai 4. Și ar fi suficiente, dacă ar fi aleasă și vr'una din cele mai de frunte, precum au fost: învierea morților. Cu materia despre învățătura lui Isus satisface planul, dacă n'ar lipsi învățătura de pe munte; conține aproape toate parabolele. Lipsesc însă prorociile lui Isus, și îndeosebi despre judecata cea de pe urmă. Apoi lipsesc piesele, a caror materie stă în raport cu unele sărbători bisericești, cum sânt: Intimpinarea Domnului, Schimbarea la față și Taerea capului sf. Ioan Botezătorul, care materie nu e permis să lipsească din istoria biblică, propusă la creștini ortodocși.

Cumcă planul a comis greșală prin abandonarea pieselor aci amintite, voi să dovedesc.

În partea specială, planul să exprime despre Catehism astfel: „*Catehismul luând de bază învățăturile și adevărurile estrase din materialul concret al istoriei biblice și al istoriei bisericești, li să-va prezenta elevilor din nou, însă într'o ordine sistematică, pentruca astfel să poată avea o privire generală sistematică asupra învățăturilor și adevărilor bisericii sale și să-și poată forma o convingere religioasă vie, căci numai așa poate deveni membru conștient al bisericii*“. Aceasta e foarte adevărat. Iar în partea generală indică planul ce sistemizăm în Catehism. Între altele prescrie să propunem elevilor despre învierea morților, judecata a doua și viața vecinică; apoi despre rugăciunea domnească și despre fericiți. Iată aci avem atâtea lucruri abstracte de sistemizat. Dar de unde să le aduni, că în istorioarele biblice nu s'au propus! Și cum vom convinge elevii despre învierea morților, dacă din faptele lui Isus nu le putem produce vr'o dovadă, că încă fiind el viu a înviat vr'un mort? Cum îi vom convinge despre judecata cea de apoi ori ce vom sistemiza din învățământul istoric, dacă nu li-s'a propus învățătura lui Isus despre judecata? Oricum sistemizăm învățătura domnească și despre fericiți, dacă elevii nu au cunoștință despre acestea din materia istorică, a învățăturii lui Isus de pe munte? Iată dar, ce contrast între frumoasele principii ale planului și executarea lor în alegerea materiei.

Nu încapă apoi îndoială, că greșală e și aceea, când momentele principale din viața lui Isus, cari servesc de bază unor sărbători bisericești-ortodoxe, planul nu le prescrie.

Socotesc a fi aici locul, să amintesc împrejurarea, că planul a avut în vedere situația dificilă a școlilor noastre, că nu dispunem de timp mult pentru religioase. Eu observ însă, că și sub domnia planului anterior n'am dispus de mai mult timp, tot 3 ore pe săptămână, dar a prescriș incomparabil mai mult material. Trebuie să recunoaștem intenția bună a planului, că a combinat, ca un material mai puțin, bine ales și rotunzit, să asigure ajungerea scopului, ușurând situația catihetilor; de fapt însă a îngreunat-o prin alegerea rău combinată și abandonarea unor piese, cari servesc de bază învățământului ulterior.

Atâta cu privire la istorioarele biblice.

(Urmează)

Astra la Peștere.*

Peșterea este o comună de 800 suflete curat românești și este așazăată pe malul drept al Timișului. Oamenii sânt muncitori, producând rezultate frumoase în economia câmpului, în cea de vite și în pomărit.

Biserica micuță, sărăcăcioasă, dar de altfel curată și cu recvizite corăspunzătoare, este așazăată pe o colină care străjuește întreg ținutul. E împrejmuită de o grădină de câteva lanțe, sădită cu pomi și cu bucate. Într'un colț al acestei grădini se afla școala. Starea deplorabilă a acestui opaiț de lumină numai hărnicia și tragerea de inimă pentru instituțiunile bisericești și pentru progresul cultural al comunei, — a conducătorilor firești și a fruntașilor din Peștere nu o dovedește. Ba ce e mai mult, licărirea luminei în școala confesională a devenit în timpul ultim de tot rară, aproape să stinsese.

Iată deci de ce a trebuit să dea „Astra“ viață culturală nouă comunei Peștere. Școala trebuia salvată. Și s'a și salvat, declarând comitetul și sinodul parohial cu unanimitate, dupăce acestor corporații i-a premers adunarea Astei, că vor susținerea școlii confesionale, spre care scop s'au deobligat la acvirarea unui edificiu corăspunzător legii.

Comitetul despărțământului a descins dimpreună cu un quartett dublu al „Societății române de cântări“ din Caransebeș, Duminecă În 26 Iuliu 1914 la Peștere. Între ceice au luat asupra sarcina apostolatului, remarc pe vicepreședintele despărțământului Dr Cornel Corneanu, apoi pe membrii din comitetul Astei și din Societatea de cântări: Stefan Jianu, Iuliu Vuia, Dr Virgil Budințian, Petru Liuba, Dimitrie Sgaverdea, Valeriu Meda, Dimitrie Roșca, Petru Bancea ș. a.

Oaspeții sânt întâmpinați la marginea satului de fruntașii comunei și de preotul local Romul Jurhescu, apoi de preotul Ioan Borlovan și învățătorul Siniesiu Bistreanu din Maciova.

La liturgiē biserica e ticsită de credincioși. Răspunzoriile le execută corul „Societăți de cântări“.

Adunarea despărțământului o deschide dl Dr Cornel Corneanu printr'un frumos discurs, vorbind despre folosul și importanța bisericii și a școlii, precum și a „Asociații“. Apoi esplică legea electorală și dă informații precize, cum au să-și valideze dreptul pașunatului și urbanaliștii acestei comune, dupăce espune pe larg art. de lege X din 1913, adică legea despre izlazurile comune. Termină cu îndemnuri însuflețite la datorințele cetățenești, ce le avem cu toții deopotrivă față de scumpa noastră patrie.

Dl Iulin Vuia dă povețe prețioase și instructive cu privire la înlesnirea traiului, la purtarea corectă a economiei și la cultivarea pomătului.

Dl Stefan Jianu, într'un discurs admirabil de 1 oră, face istoricul școlii confesionale arătând în mod plastic foloasele ce le are neamul dela acest focar cultural.

Sub impresia acestor discursuri frumoase și instructive s'a adus apoi hotărârea unanimă la susținerea școlii.

Se înscriu 18 membri la „Astra“ și astfel să declare agentura Acociațiunii de înființată, alegându-să comitetul obicinuit.

Adunarea să încheie cu un discurs potrivit al președintelui. Economii noștri înconjură apoi încă multă vreme pe sămănătorii „învățăturii strămoșești“ cerându-le

* Din cauza îmbulzelii de material publicarea raportului prezent a întârziat.

sfaturi în diferite chestii. Sărgulța comitetului despărțământului Caransebeș al Astei, readus la viață de generația noastră tineră, merită toată recunoștința.

Organizarea satelor noastre, lăsate până acum să răgăniș, va avea rezultate îmbucurătoare din punct de vedere cultural și economic.

Deie Dumnezeu, ca însuflețirea acestor propovăduitori să crească din ce în ce; iar după războiul glorios al monarhiei noastre, să înregistreze din ce în ce mai multe succese.

Vecinul.

Școala civilă de fete din Sibiu.

Apel

În timpul din urmă s'au deschis și în sânul popoului român mai multe școli superioare de fete române. Învățământul acestora s'a organizat în conformitate cu programul oficial de studii, ca să îmbie și institutele noastre cel mai nimerit prilej ficelor popoului român pentru însușirea limbilor străine, d. p. limba maghiară, germană și franceză.

Cu deosebire în școala civilă (secundară) de fete cu internat a Asociațiunii din Sibiu să poate însuși limba germană în deplină măsură, deoarece în acest oraș, în precumpănire germană încă, mediul contribuie mult în acesată privință.

Nu e de înțeles deci, pentruce să mai alerge în continu publicul nostru cu fetițele sale pela școli străine pentru învățământul limbii germane ș. a., când în institutele noastre sânt făcute toate dispozițiile trebuitoare, ca să să poată învăța și acele limbi. Ba, știința pedagogiei și practica victii ne dovedește, că paralel cu învățământul limbii materne și pe temeiul acesteia, orice limbă străină să învață mai temeinic, mai conștient și mai luminat.

În acest senz s'a pronunțat, constatăm cu plăcere, și Congresul Uniunii Femeilor Române din 8 Iunie a. c. Iar glasul femeii și al mamelor române e cel mai chemat glas în chestiune, pentru care numai aderența sinceră mai poate avea loc.

Apelăm deci la bunul simț al popoului român, să grăbească a înscrie fetițele sale la institutele române de învățământ, care s'au înființat din jertfele sale marimoase și pentru trebuințele sale proprii.

Din încredințarea On. Comitet al Asociațiunii.

Sibiu, în Iulie 1914.

Direcțiunea

școlii civile de fete a
Asociațiunii.

2—6

AVIZ

În domeniul învățământului catihetic, în școlile noastre primare, în timpul mai recent, corpul didactic și respective catihetii au simțit o ardentă necesitate relativ la manualele de religiune, sub raportul materiei, al formei și al limbii.

Subscrisul am voit să satisfac acestei necesități prin edarea manualelor: Istorieare biblice, Istorieare bisericesti, Catechizm și Prelegeri metodice, acesta ca manual ajutător, toate aprobate de Ven. Conzistore: din Arad, Oradea Mare și Caransebeș; cel din urmă și în Sibiu.

Criticii severi, la cari au fost supuse, până acum, manualele acestea, între cari și mari pedagogi ca Dr. P. Pipos (în Biserica și Școala) și Dr. P. Șpan (în Vatra școlară) au justificat avantajul, ce le ridică peste manualele de aceeași categorie.

Venerabilul Conzistor din Caransebeș, cu prealtele rezoluțiuni din anul curinte de sub Nrii: 429, 1849, 1850 și 3546 Șc. ex 1914 a binevoit a aproba manualele din chestiune pentru școlile din dieceza Caransebeșului, pe temeiul recenziunilor oficioase, și n'a îndatorat, ca pe viitor să le tipăresc în tipografia diecezană din Caransebeș, în interesul stabilitementului. Acestei îndatoriri am corăspuns acum.

Ca P. T. Domni catihetii să poată avea oarecare orientare asupra valorii manualelor, iată, cum se exprimă recenziunile oficioase din Caransebeș din anul curinte:

Des re *Istoriearele biblice* Dl profesor Dr V. Loichița, între altele, afirmă: „Autorul adaugă atât în Test. Vechi cât și în Test. Nou o mulțime de istorioare necuprinse în plan, hătărât cu scopul de a prinde și continua firul de aur al economiei divine și din unele de aceste istorioare și a contribui și mai mult la înțelegerea învățăturilor religioase-morale și a cultului divin, pretinse de planul de învățământ. Gruparea întregii materii biblice în titli principali atât în Test. Vechi cât și în Test. Nou o afiu foarte nimerită, pentrucă elevului i-să dă posibilitatea de a avea o supraprivire asupra complexului tuturor istorioarelor biblice.

Singuritele istorioare biblice sânt prelucrate într'o espunere foarte vioaic, rotunzită, limpede, cară, la ce contribuie mult împărșirea fiecărei istorioare în sublecțiuni, un metod acesta, care ține continu trează atenția elevului și dezvoltă mereu interes pentru un lucru nou, ce i-să va spune în sublecțiunea următoare și ușurează minunat pe catihet la predarea și examinarea lecției. Îmi închipui, că istorioarele biblice ale părintelui N. Crișmariu, în ultima lor redactare, sânt rezultatul unor îndelungate studii și consultări teoretice, dar mai ales practice, căci numai așa să explică, din fiecare istorioară, cum autorul a știut să îmbine așa de bine celece le-a învățat despre principiile conducătoare la alcătuirea cărților de religiune pentru copii — cu realitatea trebuinței zilnice a școlii.

Ceeace dă însă o valoare particulară istorioarelor sale biblice este ușurința limbii, în care să face espunerea.

Măneacănd de la principiile reprezentanților școlii herbart-zilleriene, autorul folosește cu măestrie limba textului biblic. Zic cu măestrie, pentrucă nu este rob absolut al textului biblic, ci enarează singuritele întâmplări, — paralel cu folosirea directă a textului sf. Scripturi, ales la forme dialogice, — într'o admirabilă limbă bisericască, plină de pictate, ușoară, concisă, cu un colorit biblic și pe înțelesul băeșilor.

Aceasta este partea de merit a părintelui N. Crișmariu, pe care nimeni nu i-o va putea trage la îndoială. Aici să vede mai mult osteneala, ce a depus-o autorul la scrierea istorioarelor sale“ etc.

Despre *Istoriearele bisericesti* tot Dl Dr V. Loichița se exprimă: „Cercetând în amănunte manualul am aflat, că el corăspunde pe de deplin recerintelor planului de învățământ în vigoare, pentru școlile noastre populare. Piese, deși sânt mai multe decât prescrie planul, sânt alese în conformitate cu acest plan și bine lucrate; faptele istorice corăspund adevărului istoric al bisericii creștine și învățăturile sânt espuse în duhul bisericii noastre ortodoxe. — Limba istorioarelor este ușoară și potrivită cu gradul de pricepere a elevilor de clasa 5-a și 6-a“ etc.

Despre *Catechizm*, Dl profesor Dr M. Ienciu se exprimă: „Catechizmul este sistematizarea învățăturilor scoase din materia istorică. Autorul caută să satisfacă acestui postulat, provocându-se la istorioarele biblice din vechiul și noul Testament... O încercare foarte laudabilă, care ar trebui generalizată... Materia abstractă e tratată corect, în spirit ortodox, într'o limbă clară, ușoară, lipsită aproape cu totul de neologizme“.

Mai adaug, că despre „*Prelegerile metodice din istorioare biblice*“, Revista teologică în Nr. 4/1909 scrie: „Lăsând la o parte scăderile mici ale opului acestuia, trebuie să constatăm, că Dl N. Crișmariu a făcut un serviciu foarte bun învățământului religiunii și în special colegilor săi, cari folosindu-se de opul acesta, vor afia multă ușurare și îndrumător foarte bun la propunerea religiunii. În literatura catihetică umple un mare gol și trebuie să ne bucurăm, că Dl N. Crișmariu ne-a dat așa o lucrare bună“.

În urma acestora, P. T. Domni catihetii, cari doresc a propune cu ușurință și succes religiunea în școala noastră poporală, prin aceste sânt cu onoare avizați, să binevoiască a se adresa librării diecezane din Caransebeș, unde să desfac manualele mele aprobate de Ven. Conzistoriu din Caransebeș, atât ediția apărută în tipografia diecezei Aradului, cât și cea apărută în tipografia diecezei Caransebeșului — provăzute toate cu clauzula aprobării prealalte — și de acolo le pot cere și căpata cu următoarele prețuri: *Istorieare biblice* (ilustrate) cu 45 fl., *Istorieare bisericesti* 40 fl., *Catechizm* 40 fl., *Prelegeri metodice* cu preț redus de 3 cor. Dar să pot procura și prin alte librării din patrie.

Bărăteaz, în luna August 1914.

Nicolae Crișmariu.

Limba maternă în școlile de stat maghiare.

Supt acest titlu „Sbrgsch Deutsch. Tagesblatt“ din Sibiu publică un remarcabil articol, din care extragem:

După ce s-a anunțat, că Dl. Ministru de culte și instrucțiune publică va emite două ordinațiuni supt Nr. 114.000, prin cari limba maternă nemaghiară să introducă în școlile elementare de stat ca limba auxiliara a învățământului, apoi ca studiu, continuă:

„Cu acest ordin ministrul cultelor și al instrucțiunii publice împlinește a treia și cea din urma parte a promisiunii, ce ministrul president contele Stevan Tisza a făcut-o în cunoscuta lui vorbire din 20 Februarie a. c. cu privire la instrucțiunea populară“. Să vorbește apoi de ordinațiunile cu privire la zidirile școlare și la propunerea religiei în școlile de stat. Continuă:

„Ordinațiuni ale ministrului de culte și instrucțiune publică rar au avut însușirea de a fi binevenite. Cele de acum însă, date de ministrul *Béla d. Jankovich* cu colaborarea secretarului de stat contele *Kuno Klebelsberg*, trebuie primite de noi Sașii cu cea mai mare bucurie...“

Scopul ordinului ar fi, ca în școlile elementare de stat să fie ușurată copiilor nemaghiari învățarea limbii maghiare și să le dea puțința să învețe o serie și celi și în limba lor maternă. Drept aceea să dispune, ca în cl. 1. 2 limba maternă să fie întrebuintă la ca ajutoare, iar în cl. 3. 4. 5 să fie studiu separat. Condițiune pentru aplicarea acestei dispoziții e, ca în clasele respective $\frac{1}{3}$ parte din școlari să fie de limba maternă nemaghiară și adică această $\frac{1}{3}$ parte să aparțină aceleiași limbi materne. Unde sânt școlari de mai multe limbi materne, dar fiecare formează $\frac{1}{3}$ parte a școlarilor. Să pot întrebuinta mai multe limbi nemaghiare. Pentruca aceste dispozițiuni să nu fie iluzorii, să vor lua măsuri, ca în pedagogiile de stat limbile nemaghiare, folosite în țară, să fie învățate cât să poate de bine.

De importanță e pasajul: „Față cu copiii, cari încep a merge la școală și nu știu ungurește, învățătorul — întrecut îi permit cunoștințele lui limbistice — în atingere cu copiii, afară de ora de învățământ, fără considerare la numărul copiilor, să întrebuinteze și limba maternă a copiilor, ca aceștia să înțeleagă pe învățător îndată la început, să vadă în el pe povățitorul binevoitor, să aibă încredere în el și să iubească școala“.

Ordinațiunile sânt însoțite de un scurt plan de învățământ pentru limba maternă. Iar scopul învățării limbii materne este a învăța pe copilul nemaghiar să scrie, concipieze și citească corect în limba sa maternă. În cl. 3--5 să va propune limba maternă: în școlile cu 1 învățător 4 ore pe săptămână, cu 2 învățători 5 ore, iar unde sânt mai mulți învățători 6 ore pe săptămână. La aceste ore să adăogă câte 2 ore de religie care — în urma unei ordinațiuni de mainainte — încă să propune în limba maternă. „Nu începe îndoeală“ — scrie numitul ziar — „idealul nu e altul ce privește instrucțiunea populară, care poate fi deplin mulțamitoare numai dacă să face fără restricțiuni în limba maternă a copiilor. Ce ne dau ordinațiunile totuși însemnează progres mare pentru acei cetățeni nemaghiari, ai căror copii până acum în școlile de stat nu învățau aproape nimic din limba maternă...“ Că măsurile luate din partea regimului sânt sincere și cinștite reesă din propoziția finală a ordinațiunii către inspectorii școlari zicându-să, că aceștia „în cercul lor de activitate să facă totul, ca măsura aceasta echitabilă în aceste școlile gradat să promoveze creșterea patriotică și să ajungă rezulta-tul, ce-l doresc (dl. ministru) cu ordinațiunea prezentă“.

Nr. 1618/1914.

Concurs

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“, publică concurs pentru următoarele stipendii:

1. *Bursa de 700 cor.* din fundațiunea „T. Sandul“ să dă tinerilor români, cari urmează la o școală superioară de industrie (cum sânt școlile de industrie din Budapesta și Cașovia).

Dacă nu se vor găsi concurenți, cari urmează la asemenea școli, bursa să va da tinerilor cari urmează la vre-o școală superioară de agricultură (cum sânt școlile din Magyaróvár, Cașovia, Debretin și Cluj).

2. *Un stipendiu de 300 cor.* din fundațiunea *Ioan Petran*, pentru studenți universitari de naționalitate română, cari urmează la una din facultățile Universității din Cluj.

Cel împărțit de acel stipendiu va fi obligat a lua parte la „masa studenților din Cluj“.

3. *Un stipendiu de 80 cor.* anual din fundațiunea „Dr. Ioan Moga și soția Ana n. Bologa“, destinat pentru fetele române din Transilvania, fără deosebire de confesiune, care urmează la o școală de fete românească. Vor fi preferite elevele care urmează școala civilă de fete a „Asociațiunii“ și cele înrudite cu familiile fundatorilor Moga și Bologa.

4. *Un stipendiu de 100 cor.* din venitul fondului „Avram Iancu“, care să va da unui student român dela școlile secundare.

Concurenții, cari doresc să obțină una dintre aceste burse, au să-și înainteze până la 15 Septembrie nou 1914, comitetului central al Asociațiunii (Sibiu—Nagyszeben, strada Șaguna Nr. 6) cererile însoțite cu următoarele acte:

I. Pentru bursa de sub punct. 1:

- a) certificat de botez,
- b) certificat de avere a lor și a părinților,
- c) certificat de moralitate,
- d) certificat de sănătate,
- e) certificat despre praxa și studiile făcute,
- f) eventual un act, prin care să dovedească înrudirea cu fundatorul.

Dintre concurenți, cei înrudiți cu fundatorul vor fi preferiți, dacă vor fi egali cu ceilalți în ce privește purtarea morală și calificațiunea școlară.

Bursierii vor avea să se oblige în scris că, după terminarea studiilor, se vor stabili în Ungaria pe teritoriul locuit de Români, iar neîmplinind această condiție, vor avea să înapoieze „Asociațiunii“ în curs de 15 ani, după terminarea studiilor, suma ce-au primit-o ca bursă din fundațiunea *Teodor Sandul*. Această obligațiune va fi semnată și de părinții sau tutorii bursierilor.

II. Pentru bursele de sub 2, 3 și 4:

- a) certificat de botez,
- b) certificat de studii,
- c) certificat de paupertate, și
- d) fetele, care vor reflecta la stipendiul din fundațiunea Dr. Ioan Moga, vor prezenta și eventuale documente de înrudire.

Bursele votate să vor mandata din partea Asociațiunii numai după ce bursierii vor dovedi că sânt pri-miți la una din școlile indicate.

Cererile intrate după termenul de 15 Septembrie n. 1914, nu vor fi luate în considerare.

Din ședința comitetului central, ținută la 22 August 1914.

Andrei Bârseanu m. p.
prezident.

1-2

Romul Simu m. p.
secretar substil.

Știri

Efectul pastoralei arhieresti în Sacul. Cu ocaziunea sărbătorii „Schimbarea la față” s'a săvârșit în biserica gr. or. română din Sacul serviciu divin pentru ostașii duși în război. Preotul local, după săvârșirea sf. liturghii, la care afară de întreaga comună a luat parte și întreaga inteligență din loc în frunte cu dl protopretore *Emeric Halász* și dl protopretore în retragere *Knothy*, cetește pastorală arhierescă, apoi apelul Il. Sale Dlui comite suprem al comitatului nostru. După acestea susamintitul preot, el însuș printr'o vorbire foarte mișcătoare se adresează celor prezenți, pe cari în urma cunoscutei sale puteri oratorice atât îi emoționează, încât nu a rămas ochi să nu lăcrămeze. Prin cuvintele sale pline de căldură îndeamnă și roagă pe cei prezenți să se îngrijească de ceice în urma mobilizării au rămas fără sprijin, le pune la inimă să îngrijască de moșioara acestora ajutându-i la lucrul câmpului; îi conjură să nu lase ca femeile și copilașii celor înrolați să sufere lipsuri și neajunsuri.

Numai decât să deschide o listă de subscriere pentru ajutorarea celor lipsiți, al cărei efect a fost subscrierea de 389 cor. în bani și 7.75 mm. de grâu.

În semn de îndemn lista e deschisă de preotul *Aureliu Spătan*, care contribuie cu 20 cor., la aceasta se alătură Biserica cu 10 cor., d-nii protopretori: *E. Halász* 20 cor., *Iuliu Knothy* 20 cor., dl Baron *Mihail de Radosovits* 60 cor. și 3 mm. grâu, medicul districtual *Dr S. Révész* 20 cor., *Smekal* 20 cor. și 1 mm. grâu, *Balla* 20 cor., inv. *V. Tărian* 10 cor., *V. Gilde* 10 cor., Jandarmaria 20 cor., *A. Kögl* și *A. Szoboszlaj* câte 10 cor., *Leon Juya* 5 cor. și veterinarul cercual *Kassay* 2 cor.

Dintre țărani comunei noastre au subscris numai în biserică următorii: *Petru Ghiocel*, *Nicolae Roșiu* (și 25 kg. gr.) și *Ilie Cornean* câte 10 cor., *Martin Nemeș* 10 cor., *Romulus Latia*, *Alionte Drăghina*, *Ioan Păsulă*, *Toma Drăghina*, *Petru Muntean*, *Nicolae Roșiu*, *Petru Nemeș*, *Ioan Ișfan*, *Ana Soceneanțu* câte 5 cor., *Andrei Toma* 5 cor. și 12 kg. grâu, *Dimitrie Ișfan*, *Toma Jurca*, *Lazar Șerel*, *Dimitrie Blidariu*, *Dimitrie Păsulă*, *David Păsulă*, *Elisaveta Seiman* (și 12 kg. grâu), *Nicolae Muntean*, *Gligor Cărăbaș*, *Antonie Sdureanțu*, *Ioan Ișvan*, *Petru Danciu*, *Solomia Teum*, *Andrei Muntean*, *Lena Ișfan* câte 2 cor., *Ioan Soceneanțu* 3 cor. și 24 kg. gr., *Scumpia* 15 kg. grâu, *Toma Păsulă* 12, *Andrei Cornea* 24, *Toma Nemeș* 12, *Ioan Nemeș*

12, *Nicolae Gerda* 20, *Toma Andrei* 12, *Nicolae Neagoe* 20, *Nicolae Cărăbaș* 20, *Dimitrie Blidariu* 12, *Dimitrie Păsulă* 10, *David Păsulă* 12, *Toma Boc* 12, *Pavel Suia* 12, *Dimitrie Petrucean* 15, *Nicolae Cărăbaș* (2 cor.) și 10 kg. gr., *Gwriță Terovan* 12, *Dimitrie Mesnicis* 12, *Sămfiu Soceneanțu* 12, *Ioan Păsulă* 12, *P. Soceneanțu* 12 kg. grâu, *Persila Benec*, *Vetu Costu* și *Maria Ișfan* câte 1 cor.

Adăugând listele împărțite pe la mai mulți colectanți, cunoscând dărnicia poporului din Sacul, rezultatul final desigur va trece peste suma de 1000 coroane.

Cu raportul acesta nu am voit să aduc laude ori cuiva, ci am voit, ca milostenia Săcanilor să servească și altora de îndemn.

Un creștin.

Fundațiunea Gozdu. Reprezentanța acestei fundațiuni s'a întrunit Sâmbătă în 16 l. c. la Sibiu în sesiune ordinară pentru împărțirea stipendiilor. Ședințele s'au ținut supt presiul înalt Prea Săntitului metropolit *Ioan Mețianu* fiind de față membrii: Prea S. Lőr episcopul *Ioan Papp* al Aradului și *Dr E. Miron Cristea* al Caransebeșului; domnii: *Avram Berlogea*, jude de curie i. r., *Dr Nicolae Poynar*, avocat și *Parteniu Cosma*, directorul Albinei. Să spune, că reprezentanța a votat 10.000 coroane pentru ajutorarea familiilor lipsite ale celor duși în război.

Necrolog. *Traian Duda*, pedagog în curs III, după un morb îndelungat, a răposat Miercuri în 13/26 August a. c. Rămășițele pământești au fost așazate spre vecinica odihnă Vineri în 15/28 August în cimitorul gr. or. din Gârliște.

Traian Tinca, elev în curs. I de pedagogie, după un morb îndelungat, a răposat în 21 l. c. Înmormântarea a fost Vineri la 23 l. c. Odihnească în pace!

Rectificare. Nr. 32 pag. 5 articolul publicat este: **Facerea lumii** (Lecțiune pentru școala elementară relativ la timpul și metoda de predare); iar col. 2. al 2. șirul 1 e „nime” în loc de „cnime”.

Înscrierile la institutul teologic și pedagogic din loc au loc la 1—3 Septembrie a. c. v.

Petițiunile de primire în institutul teologic să adresează Venerabilului Conzistoriu diecezan (extras de botez, testimoniile școlare, declarațiunea părinților, atestat medical), iar cele de primire în institutul pedagogic să trimit Direcțiunii acestui institut (extras de botez, testimoniile școlare — 4 cl. gimn., reale ori civile, declarațiunea părinților, atestat medical). În institutul pedagogic să primesc tineri cari au împlinit 14 ani ai vârstei, dar n'au trecut de 18 ani. În caz contrar Venerabilul Conzistor diecezan hotărăște asupra primirii cuiva în institutul pedagogic.

Înainte de înscriere să plătesc taxe:

- la internatul teologic 100 coroane;
- la internatul pedagogic 40 coroane;

iar taxele la înscriere sânt:

a) ceice vin întâi dată la institutul teologic plătesc 32 coroane, ceilalți 28 coroane.

b) la institutul pedagogic 24 coroane.

Cererile pentru scutire de didactru (la instit. teol. 20 coroane, la cel pedagogic 16 coroane) să înaintează Venerabilului Conzistoriu diecezan și sănt ajustate cu: atestat de paupertate și testimoniile școlare. De celelalte taxe (12—8 coroane) nu e scutit nime.

Fiecare elev trebuie să-și cumpere cărțile delipsă și să se provadă cu cele trebuincioase în internat.

Conspectul despre manuale și recvizite să află la Librăria diecezană. 1—3 *Direcțiunea instit. diec.*

Oficiul poștal din loc ne re cere că să înștiințăm On. public, că în scopul de a ajunge epistole etc. cât mai îngrabă la destinațiune, fiind adresate cuiva din Budapesta, apoi să să amintească precis: afară de numele persoanei și locul încă: cercul în care se află primitorul, Nr. casei, etajul și Nr. odaii — altfel cele trimise pot fi înmânate cu întârzieri, din ce să pot naște pagube și neplăceri.

Oficiul poștal reg. ung. din loc ne re cere că să publicăm:

Epistolele ce să trimit în orice plic din întrebuințare persoanelor civile ori militare pe câmpul de război să expedieze *franco* și deci nu e nevoie a indica pe plic nici un fel de clauzulă de franco etc.

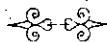
Reuniunea „Crucea roșie“ din patrie va înființa un serviciu cu scopul, de a informa publicul despre cei bolnavi ori vulnerați în război, locul patrecerii respective al morții lor — toate să fac gratuit.

La timpul său Poșta reg. ung. va emite cărți postale à 5 fileri (să pot cumpăra la oficiul poștal și în trafice). Pe o parte va fi adresa susnumitului serviciu de informațiune (A magy. Vöröskereszt Tudositó Irodája), iar răspunsul acestui serviciu e gratuit.

Informațiuni precise să dau, dacă să spun apriat: numele de botez și familie al soldatului, corpul de armată, regimentul, rangul etc.

Informațiuni telegalice să dau în cazul când, pe lângă indicarea celor de mai înainte, să cere un răspuns de 18 cuvinte plătinindu-să taxa de 1-10 coroane.

Serviciul de informațiuni va publica liste despre cazurile de moarte. (1—3)

Bibliografie

Candela Nr. 8: Levitic, Dr. Vas. Tarnavski. Natanail Natan Dreteanu, Dim. Dan. Materialismul ca sistem filozofic, Dr. St. Saghin. Tratatul s. Atanasie, arhiep. Alexandriei: Contra păgânilor, Dr. I. Puiu. Articole rutene. Scurte comunicări, Intrebări și cazuri pastorale. Cronică.

Cosinzeana Nr. 34: Mapa Europei. Orga minunată. Scrisoare din Mineapolis. Doiră nouă (poezie). Rânduri mărunte. Invitația misterioasă. Unchiul din America. Un act de gelozie.

Redactor responsabil: Dr. Iosif Olariu.

Concure.

Pentru întregirea definitivă a posturilor de *învățători* la școalele confesionale gr. or. române din **Crivina, Petroasa, Pogănești și Tomești**, protopresbiteratul Făgetului, să escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia diecezană“.

Emolumentele sănt:

I. Crivina.

1. Salar în bani gata 360 cor.
2. Pentru conferință și adunarea generală 10 cor.
3. Pentru scripturistică 6 cor.
4. Pentru lemne 30 cor., pe seama școalei 15 cor., iar pe seama învățătorului 15 cor.
5. Locuință liberă în edificiul școalei cu grădină.

II. Petroasa.

1. Salar în bani gata 440 cor.
2. Pentru conferință și adunarea generală 12 cor.
3. Pentru scripturistică 12 cor.
4. Pentru lemne pe seama școalei 17 cor., iar pe seama învățătorului 17 cor. aduse în curtea școalei.
5. Locuință în edificiul școalei cu grădină.

III. Pogănești.

1. Salar în bani gata 400 cor.
2. Din naturale $7\frac{1}{2}$ M. m. grâu și $7\frac{1}{2}$ M. m. cucuruz 140 cor.
3. Pentru lemne 30 cor.
4. Folosința unui juger pământ în preț de 20 cor.
5. Folosința unei grădini cu pomi 20 cor.
6. Dela fiecare înmormântare 1 cor. 30 fil.
7. Pentru conferință 12 cor.
8. Pentru scripturistica.
9. Pentru curatorul școalei 12 cor.
10. Locuință liberă în edificiul școalei cu grădină.

IV. Tomești.

1. Salar în bani gata 540 cor.
2. 10 m. lemne pe seama învățătorului aduse 60 cor.
3. Scripturistica 12 cor.
4. Pentru conferință 25 cor.
5. Pentru adunarea generală 20 cor.
6. Dela înmormântări 1 cor. 20 fil., cu liturgie 2 cor.
7. Locuință liberă cu $\frac{1}{4}$ juger grădină, după care alesul are a plăti dările recerute.
8. Pentru încălzirea salei de învățământ să va îngriji comuna bisericească.

Intregirea de salar fundamental și eventual gradățiuni să asigură din partea statului.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în și afară de s. biserică, a instrua elevii și elevele de școală în toate cântările bisericești, a conduce corul s. biserici, a purta scripturistica în comitetul și sinodul parohial și a compune socoțile cultului și ale bisericii.

Doritorii de a ocupa unul din aceste posturi au a-și așterne petițiunile instruate conform normelor din vigoare în termenul deschis la Oficiul protopresbiteral gr. or. român al tractului Făget.

Comitetul parohial dorește, ca recurenții să se prezinte în vre-o Duminică sau sârbătoare în sf. biserică a respectivei comune spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, dar nu în ziua alegerii.

Făget în 17 Iulie 1914-

Comitetele parohiale.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, protopresbiter.

Tiparul și editura Tipografiei diecezane în Caransebeș.